

РОЛЬ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «ПРИРОДОЗНАВСТВО» У ФОРМУВАННІ ЖИТТЄСТВЕРДНОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ОБРАЗУ СВІТУ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Ільченко Віра Романівна

дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, заввідділом інтеграції змісту загальної середньої освіти, Інститут педагогіки НАПН України

info.dovkillya@gmail.com

Гуз Костянтин Жоржович

доктор педагогічних наук, професор кафедри методики змісту освіти, Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського

info.dovkillya@gmail.com

Інтегрований курс «Природознавство»-11 авторів В.Р. Ільченко, К.Ж. Гуза, О.Г. Ільченко, О.С. Гринюк, А.Х. Ляшенка [1], «Методика навчання природознавства в старшій школі» авторів К.Ж. Гуза, О.С. Гринюк, В.Р. Ільченко, О.Г. Ільченко, А.Х. Ляшенка, М.А. Антонюк [2] завершують навчально-методичне забезпечення моделі освіти для сталого розвитку «Довкілля», яка розроблялася відділом інтеграції змісту загальної середньої освіти Інституту педагогіки НАПН України, після Всеукраїнського експерименту (1996-1999 рр.) впроваджувалася в третині шкіл України.

Під час воєнного стану в Україні ця модель освіти, її навчально-методичне забезпечення, спрямоване на формування цілісності свідомості, наукової картини світу, її особистісно значимої складової – життєствердного національного образу світу школярів особливо актуальні, оскільки вони протидіють «безногій», «безрукій», «беззаконній» освіті (терміни В. П. Базарного) [3].

Аналіз праць вітчизняних учених (В. Р. Ільченко, С. У. Гончаренко, К. Ж. Гуз, А. В. Степанюк) та зарубіжної педагогічної літератури в аспекті досліджуваної проблеми [8; 10] показує, що у методичній системі навчання природознавства в старшій школі доцільним є дидактичний принцип сутнісної інтеграції всіх елементів змісту природничо-наукової освіти на основі загальних закономірностей природи, природничо-наукових ідей — ядра природничо-наукових знань та принципів і методичних підходів освіти сталого розвитку (ОСР) [5; 6; 7; 11].

Експериментальна перевірка курсу природознавства (2008–2017 рр.) показала:

1. Засвоєння учнями основних понять компонентів освітньої галузі «Природознавство» згідно з Державним стандартом (2012) в їхній цілісності відповідно до загальноприродничого компоненту та ідей освіти сталого розвитку.

2. Здатність учнів критично оцінювати інформацію природничо-наукового змісту, успішно складати ЗНО, вступати як до гуманітарних, так і до технічних ВНЗ.

3. Оволодіння навичками наукового мислення, елементами різних природничо-наукових дослідницьких методів, природничо-науковою компетентністю як здатністю оперувати базовими закономірностями природи, довкілля, культури подібно до учнів з країн ЄС [8, с. 142], оволодіння звичкою чинити «по закону» в усіх життєвих ситуаціях.

З досвіду експериментальної перевірки курсу природознавства можна сказати, що цей курс дозволяє молодій людині виконувати освітній план слов'янського Сократа – Сковороди: «Пізнай природу, пізнай свій народ, пізнай себе». Учителі серед сотень образів природи учнів, символів цих образів не знаходили й двох однакових [4, с. 247–285].

Природознавство – новий навчальний предмет. Основна мета курсу – формування особистості з життєствердним національним образом світу, майбутнього громадянина суспільства з життєствердною моделлю світу – досягається за умови формування в учнів природничо-наукової картини світу як засобу досягнення цілісності знань про природу, цілісності свідомості учнів, природовідповідно високих рівнів інтелекту, природничо-наукової компетентності, вираженої взаємодії з довкіллям.

Основною перевагою інтегрованого курсу «Природознавство» (10-11) перед вивченням змісту освітньої галузі «Природознавство» окремими предметами є наявність в учнів життєствердного національного образу світу, який кожен учень моделює за допомогою ІКТ, пише до нього пояснення, обирає свій символ образу світу, який намагається описати.

Наводимо приклад одного опису образу світу учениці Кременчуцького ліцею №5 Богдани Винокур, яка успішно закінчила Києво-Могилянську академію:

Природа все завчасно зрахувала,
Вона вже знала, що й кому потрібно...
І кожному своє подарувала —
Бери лишень і користуйся гідно!
Все таке різне, й водночас єдине.
Все неповторне, але не одне...
Навіщо ж бо природі та людина,
Що шансу зруйнувати не мине?
Гармонія — синонім до природи,
А рівновага — до її творинь...
Ми на Землі — не перші із народів,
Тож нумо не зганьбімо поколінь!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Природознавство-11: підручник для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів / [В. Р. Ільченко, К. Ж. Гуз, О. Г. Ільченко та ін.]. К.: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ». 2018. 320 с.

2. Методика навчання природознавства в старшій школі: методичний посібник / [К. Ж. Гуз, О. С. Гринюк, В. Р. Ільченко та ін.]. К.: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ». 2018. 192 с.
3. Базарный В. П. Здоровые дети – будущее нации. *Народное образование: Российский общественно-педагогический журнал*. 2013. №2. С. 15-21. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zdorovye-deti-buduschnost-natsii/viewer> (дата звернення 23.5.2022).
4. Грамматика любви: науково-публіцистичне видання / В. Р. Ільченко [ред., укл.], В. О. Продаєвич [ред.]. Полтава, Одеса: [б.в.]. 2017. 304 с.
5. Гуз К. Ж. Методичні підходи до впровадження в шкільну освіту засад освіти для сталого розвитку // *Технології інтеграції змісту освіти: зб. наук. пр.* / В. Р. Ільченко [гол. ред.]. Полтава: ПОППО. 2012. Вип. 4. С. 73–81.
6. Гуз К. Ж. Теоретичні та методичні основи формування в учнів цілісності знань про природу: монографія. Полтава: Довкілля-К. 2004. 472 с.
7. Ільченко В. Р. Компетентнісна модель освітньої галузі як напрям до ефективної та справедливої освіти // *Технології інтеграції змісту освіти: зб. наук. пр.* / В. Р. Ільченко [гол. ред.]. Полтава: ПОППО. 2013. Вип. 5. С. 10-15.
8. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ — початок ХХІ ст.): монографія / О. І. Локшина. К.: Богданова А. М., 2009. 404 с.
9. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти // *Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України*. 2012. № 4–5. С. 3–56.
10. Формування природничо-наукової картини світу в учнів середньої школи: колективна монографія / В. Р. Ільченко [ред.]. Полтава: Довкілля-К, 2005.
11. Цофнас А. Ю. Теория систем и теории познания. Одесса: Астропринт. 1999. 307 с.

АПРОБАЦІЯ КУРСУ «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ» В 5-Х КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Засєкіна Тетяна Миколаївна

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, заступник директора Інституту педагогіки НАПН України

zasekina@ukr.net

У 2021-2022 навчальному році розпочато інноваційний освітній проєкт всеукраїнського рівня «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» (наказ МОН від 02.04. 2021 р. №406) метою якого є розроблення та експериментальна перевірка навчально-методичного забезпечення для реалізації Державного стандарту базової освіти на засадах концепції «Нової української школи». Науковцями Інституту педагогіки НАПН України підготовлено комплект навчально-методичного забезпечення навчальних предметів/інтегрованих курсів, що охоплює усі освітні галузі державного стандарту базової середньої освіти. Розроблення змісту навчальних предметів та інтегрованих курсів ґрунтується як усталених підходах до його формування, так і на інноваційних. Інтегрований курс «Природничі